

Tu je naš novi dom

Naši sogovorniki, delavci TOZD Javna higiena iz Ljubljane Kasim Nadarevič, Anton Šipraga in Milenko Mišković.

Če kdo, potem se številni delavci iz drugih republik, veselijo praznika in tudi vsakega prostega dne. To so namreč redke priložnosti, da gredo lahko domov in ostanejo z družinami kakšen dan več kot sicer, ko odidejo domov le za vikend ali v času letnih dopustov. Ravno njim, njihovem življenju in delu v naši občini, njihovim željam in težavam smo namenili ta prostor. Zapolnili so ga sami, s svojimi besedami, ki smo jih mi le zabeležili.

Za kraj pogovora smo izbrali pisarno direktorja TOZD Javna higiena, kjer so se zbrali trije delavci, direktor Metod Kranjc pa nam je na koncu tudi sam povedal nekaj besed. To delovno organizacijo smo izbrali predvsem zato, ker je med zaposlenimi kar 80 odstotkov delavcev iz drugih republik, ki opravljajo težko, nepriljubljeno in ne preveč dobro plačano delo, ki ga vsemu navkljub opravljajo vestno in dobro, saj vedo, da je od njihove prizadevnosti odvisen zunanji videz Ljubljane, mesta, ki so si ga izbrali za svoj novi dom. V večini primerov za vedno.

Otroci težko razumejo

»Žena in dva otroka sta doma – v Cazinu, jaz pa sem že osmo leto v Ljubljani in že

osmo leto v Javni higieni. Tako začena svojo pripoved Kasim Nadarevič, največ mesta v njegovem pripovedovanju in tudi v njegovih željah in načrtih zavzemajo prav otroci in žena. Razumljivo, lo-

čenost je težka. »Ni lahko, seveda ni. Otroka sta stara 3 oziroma 7 let in težko razumeta, da mora biti tako. Očka, zakaj ne ostaneš dalj časa. Kaj že spet greš, tako mi govorijo, ko po nekaj dneh, ki jih preživim z njimi začnem pripravljati kovček.

A kaj bi? Tu imam delo, zaslužim denar, ki ga potrebujemo jaz in oni, ki ga potrebujemo za hišo, ki smo jo začeli graditi v rojstnem kraju. Tako pač mora biti in ne ostane drugega, kot vse to odmisлити in se posvetiti delu, načrtom.

Že osem let ste v Sloveniji in tudi pri Javni higieni. »Da. Osem let. Začel sem z metlo in lopato pri odvozu smeti, danes sem poklicni voznik tovornjaka za odvoz smeti. Takrat, ko sem prišel, nisem bil poročen. To je prišlo pozneje. Moja žena takrat ni vedela tega kar ve danes – da bom delal v Sloveniji, verjetno do konca dni. Pa čeprav gradim hišo v rojstnem kraju, pri čemer mi je s posojilom pomagala tudi delovna organizacija, kaže, da ne bom menjal službe in se vrnil. Žena je v začetku mislila, da se bom vendarle premislil, a se je s časom navadila na dejstvo, da je pač tako.

Pa vsaj pogosto hodite domov?

»Če grem, grem ob petkih popoldne in se vrnem v nedeljo zvečer. Seveda tudi med letnim dopustom grem domov, a ves čas porabim za gradnjo hiše.

In težave?

»Kaj vem? Težave so tu in tam, v vsakem življenju in v vsakem kraju. Saj to ni odvisno samo od tega, kje živiš in s kom živiš. Delati je treba,

sploh pri naših opravilih, ko se nedelavnost takoj vidi in je ni mogoče skriti.«

Težko je priti do stanovanja

Anton Šipraga že celih 19 let živi in dela v Sloveniji. On ni sam. Z njim v Ljubljani živi tudi njegova žena in hčerka, a ravno to je vzrok za druge probleme. Medtem ko živi njegov prijatelj Nadarevič v samskem domu, živi Šipraga z družino v garsonjeri, ki si jo je večidel kupil sam. Pomagalo mu je tudi podjetje, a kaj ko

je garsonjera postala premajhna za tričlansko družino. Hčerka je namreč že končala višjo medicinsko šolo in bi rada imela svoj kotichek.

»Da, že leta 1959 sem prišel v Ljubljano, iz Nove Kapele pri Novi Gradiški. Prišel sem sam, tu sem našel ženo, ki je sicer iz Bosne doma, poročila sva se. Najprej sem delal pri izpiranju ulic kar 12 let. Potem sem šel za čistilca cest. Eno in drugo je težaško delo, ki se ga vsi otepajo in mi lahko verjamete, da bo čez pet ali šest let zelo težko najti ljudi za to delo. Čudni so ljudje. Delo moraš opravljati vestno, ne glede na to, kako ti rečejo.

Z ženo sva stanovala najprej v baraki. Ni bilo slabo. Priznam, vendar si človek s časom zaželi spodobnega stanovanja, komfortnega in udobnega. To sploh, če opravljaš težko delo. Rad prideš v toplo in urejeno stanovanje. Kupila bova garsonjero, sva rekla. Pritegnila sva pasova, delala in varčevala. V tistem času nam je dalo podjetje malo manj kot poldrugi stari milijon dinarjev. Kupili smo garsonjero, ki je bila že takoj premajhna, a kaj, ko večjega nismo mogli kupiti.

Začel sem pisati prošnje. Na solidarnostni sklad, na občino, na delovno organizacijo. Vsa ta dolga leta nobene ugodne rešitve. Več kot toliko ne moremo privarčevati. Tudi pritoževal sem se na vse strani, prosil in tudi zahteval, ko nisem več vedel, kaj in kako. Priznajte, da 24 kvadratnih metrov ni dovolj, še za samega človeka je skorajda premalo.

Letos pa je začelo kazati na bolje. V podjetju so mi zadržno obljubili nekaj denarja za stanovanje. A glejte! Sedaj, ko denar je, pa stanovanj ni. Sploh ga niti naročiti ne moreš. Pa da ne boste mislili, da bi rad kdo ve kaj. Nama z ženo bi zadostovalo tudi enosobno stanovanje, saj bi hčerka ostala v garsonjeri.

In tako Anton Šipraga, če le ima priložnost govori o svo-

dežurstva – dežurstva – dežurstva – de

Frizerski saloni:

Sobota, 25. novembra – Kos Frida, Mestni trg 11
Nedelja, 26. novembra – Kos Frida, Mestni trg 11
Sreda, 29. novembra – Kovačič Antonija, Rimska 2
Četrtek, 30. novembra – Kovačič Antonija, Rimska 2
Sobota, 2. decembra – Marc Irena, Resljeva 10
Nedelja, 3. decembra – Marc Irena, Resljeva 10
Sobota, 9. decembra – Nardin Olga, Šmartinska 16
Nedelja, 10. decembra – Nardin Olga, Šmartinska 16
Sobota, 16. decembra – Oblak Kati, Gornji trg 5
Nedelja, 17. decembra – Oblak Kati, Gornji trg 5

Servisne delavnice za popravilo osebnih avtomobilov:

Sobota, 25. novembra – Sever Franc, Brezovica 127
Nedelja, 26. novembra – Sever Franc, Brezovica 127
Sreda, 29. novembra – Trobec Janko, Dolgi most 14
Četrtek, 30. novembra – Trobec Janko, Dolgi most 14
Sobota, 2. decembra – Trobec Jože, Cerkniška 13
Nedelja, 3. decembra – Trobec Jože, Cerkniška 13
Sobota, 9. decembra – Mesojedec Ludvik, Vodovodna 92
Nedelja, 10. decembra – Mesojedec Ludvik, Vodovodna 92
Sobota, 16. decembra – Dolinar Jože, Razori 12, Dobrova
Nedelja, 17. decembra – Dolinar Jože, Razori 12, Dobrova

Elektroinštalaterske delavnice

Sobota, 25. novembra – Bostič Marjan, Kogojeva 8
Nedelja, 26. novembra – Bostič Marjan, Kogojeva 8
Sreda, 29. novembra – Režek Jože, Vodnikova 61
Četrtek, 30. novembra – Režek Jože, Vodnikova 61
Sobota, 2. decembra – Bohinc Jernej, Aljaževa 37
Nedelja, 3. decembra – Bohinc Jernej, Aljaževa 37
Sobota, 9. decembra – Šimenc Janez, Taborska 8
Nedelja, 10. decembra – Šimenc Janez, Taborska 8
Sobota, 16. decembra – Dolinar Marko, Smrekarjeva 1
Nedelja, 17. decembra – Dolinar Marko, Smrekarjeva 1

Vodoinštalaterske delavnice

Sobota, 25. novembra – Obrtno podjetje Moste, Zaloška 113
Nedelja, 26. novembra – Obrtno podjetje Moste, Zaloška 113
Sreda, 29. novembra – Splošno obrtno podjetje, Titova 351
Četrtek, 30. novembra – Splošno obrtno podjetje, Titova 351
Sobota, 2. decembra – Splošno obrtno podjetje, Titova 351
Nedelja, 3. decembra – Splošno obrtno podjetje, Titova 351
Sobota, 9. decembra – Splošno obrtno podjetje, Titova 351
Nedelja, 10. decembra – Splošno obrtno podjetje, Titova 351
Sobota, 16. decembra – Obrtno podjetje Usluga, Derčeva 31
Nedelja, 17. decembra – Obrtno podjetje Usluga, Derčeva 31

Podatke je posredoval IS Skupščine mesta Ljubljane.

jem stanovanjskem problemu. O drugih problemih skorajda nima kaj povedati. Je pa tak človek, da bi rad odpravil vsako napako, vsako pomanjkljivost. Motijo ga nepravilnosti in o njih govori. Celo pred direktorjem govori brez dlake na jeziku in se ne boji, da bo zaradi tega trpel. Direktor ni presenečen. Pozna ga in tudi svoje delavce. Pravi, da dokler je tako, je dobro. V obraz je treba povedati, pravi, in ne za hrbtom.

»Pa še to zapišite,« pripomni Anton. »Osebnih dohodkov bo potrebno zvišati. Pa ne samo zaradi nas. Tudi zaradi tega, ker bomo kmalu ostali brez delavcev. Če bodo plače večje, bodo tudi taki, ki sedaj odhajajo ostali v podjetju.«

Ma kakvi problemi?

»Nemam ja ni prvih ni drugih problema,« pravi Milenko Mišković, ki je v Javni higieni

že od leta 1971, ko je prišel v Slovenijo. »Nemam žene pa nisam odvojen, a ni sa stanom nemam problema, jer stanujem u samskom domu. Tamo je hrana, krevet, posao je blizu.«

Prav Milenko, če vi tako pravite, čisto lahko in brez težav pa le ni.

Zakaj? »Došao sam i počeo raditi kao radnik na odvozu smeća. Onda sam odlučio polagati vozački ispit za profesionalnog vozača i položio sam ga. Ostavio sam kante i sada radim kao šofer. A ako budem ikako mogao upisati ću se u kakvu školu, pa da završim, možda za neko drugo mjesto, bolje plaćeno. Tako i polako. Korak po korak. Ne možeš sve za jedan dan.«

Vi ste prišli iz Bosne, tam pri Ključu ste rojeni. Tu imate dovolj prijateljev iz rojstnega kraja in tudi iz drugih republik. Kaj pa Slovenci? Kakšne vezi z njimi in prijateljstvo?

»E to je ono. Baš to i volim, jer ako se družim sa Slovencima onda i moja 'slovensčina' postaje sve bolja. Da se naučim, nego šta.«

Tako Milenko vse obrača na tisto lepšo stran. Kaj pa? Le z optimizmom bo premagal še tako hude težave in se dokopal do boljše prihodnosti, ki si jo želi graditi sam – z lastnimi rokami. Tak je tudi optimizem s katerim pripoveduje, ko odide v rojstni kraj in ko ga sprašujejo.

»Sta im kažem? Da moraš raditi, da je to narod koji voli poštene i vrijedne ljude. Da imaju Slovenci drugačije običaje i jezik. Eto šta im kažem. A ako ih zanima neka dođu i vide.«

Tri pripovedi, tri kratke življenjske zgodbe. O ljudeh, ki so tu ne le zato, da delajo, temveč, ker se nam delijo svoj in delovni in tudi življenjski vsakdan. Zato je prav, da delijo z nami tudi svoje težave, želje in potrebe.

Tekst in slike: Toni Perić

Metod Kranjc, direktor TOZD Javna higiena

»Med 335 delavci v naši TOZD jih je 80 odstotkov iz drugih republik. Osnovno je vsekakor to, da tu niso le zato, da delajo. Prav toliko so dolžni in imajo pravico sodelovati pri upravljanju in odločanju, saj je 75 odstotkov članov delavskega sveta izbranih prav izmed njih.

Na drugi strani pa, ker o njihovi pridnosti in prizadevnosti ne mislim posebej govoriti, delamo vse, kar je v naši moči, da bi bil njihov položaj, kar se da dober. Že leta 1960 smo zgradili samski dom, ki je bil za tiste čase eden najsodobnejših; s 305 posteljami pa je postal premajhen, saj se je razširil obseg dela, s tem tudi število zaposlenih. Tudi to bomo uredili, saj že pripravljamo dokumentacijo za gradnjo novega doma, za katerega so zagotovljena sredstva. Letos smo razdelili sredstva tudi za odpravljanje stanovanjskih problemov, na seznamu pa je bilo 37 delavcev, večina med njimi iz drugih republik. Smo ena redkih delovnih organizacij, ki daje posojilo tudi delavcem, ki gradijo stanovanjsko hišo v domačem kraju. Vse to pa iz dveh vzrokov. To so enakopravni člani našega kolektiva in ljudje, ki opravljajo težko in nevhvaležno delo. Delo za katero je iz dneva v dan manj interesentov.«